

به یاد انصاریان

در نشست خبری فیلم سینمایی «روشن» به کارگردانی روح... حجازی، فضای غم‌انگیزی از شنیدن خبر درگذشت علی انصاریان غالب بوده و ناراحتی دراین نشست کاملاً قابل لمس بود. این نشست عصر پنجشنبه ۱۶ بهمن با حضور عوامل در برج میلاد برگزار شد. رضا عطاران که به واسطه شنیدن خبر درگذشت علی انصاریان حال و روز خوبی نداشت درباره حضور متفاوتش در فیلم روشن گفت: اولین بار که فیلمنامه را خواندم کاراکتر روشن شخصیتی بود که جای کار داشت و متفاوت از شخصیت‌هایی بود که تا حالا دیده بودم. کسی که این انفعال عجیب و غریب را دارد و فشارهایی که از اطراف به او وارد می‌شود باعث نمی‌شود او اتفاق بدی را رقم بزند. شخصیت عجیب و غریبی بود که دوستش داشتتم.

حجازی: عطاران نبود روشن را نمی ساختم

روح... حجازی نیز در این نشست بیان کرد: پیش از گرفتن پروانه ساخت، همان اول گفتم آقای عطاران اگر بازی کنید فیلم را می‌سازم و اگر نه، نمی‌سازم. او پتانسیلی دارد که به نظرم باید فیلمنامه‌هایی برایشان نوشته شود که بعد دیگر از توانایی‌هایشان دیده شود.

حجازی در پاسخ به سوالی درباره تعدد خودکشی در فیلم‌های جشنواره امسال و ارتباط آن با اعتراض به دولت فعلی گفت: فیلم من خودکشی ندارد. امیرکبیر جمله معروفی دارد: چیزی که می‌کاریم سال‌ها طول می‌کشد برداشت کنیم. نباید به دولت‌ها بپردازیم. باید مبنایی‌تر به هر چیزی نگاه کنیم. من فیلم‌ساز نگاه خودم را دارم و شما هم نگاه خود را خواهید داشت. من آنچه را دیدم که هست، صحنه‌های

مستند این فیلم را خیلی دیدیم.

وی افزود: مصداق واقعی صحنه پایانی این فیلم را خیلی دیده‌ایم. آدم‌هایی در این جامعه هستند که شرایط اقتصادی خوبی ندارند و این مسأله مبنایی است. ما درگیر جناح‌بازی‌های سیاسی شده‌ایم. هر کسی وعده اصلاح می‌دهد اما به نظرم نباید درگیر جناح‌بازی شویم. در هیچ دوره‌ای تغییری رخ نمی‌دهد. من برای یک دولت و دو دولت فیلم نمی‌سازم. برای مردم خودم فیلم می‌سازم و باید فیلمی بسازم که ماندگار باشد.

نشست فیلم مصلحت نیز از نشست‌هایی بود که چهارشنبه برگزار شد. این فیلم به کارگردانی حسین دارابی، نخستین محصول سینمایی مشترک حوزه هنری و سازمان اوج بوده که در باشگاه فیلم سوره تولید شده است.

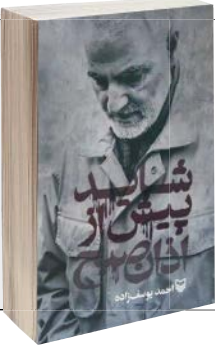
محمدرضا شفا، تهیه‌کننده این اثر گفت: موضوع عدالت، موضوع همیشگی است و هیچ‌وقت بی‌اهمیت نشده. در اجتماع ما عدالت چیزی است که خیلی‌ها به دنبالش می‌گردند و مطالبه می‌کنند و به تصویر کشیدن آن هم یکی از کارهای است که سینما می‌تواند انجام دهد.

دارابی، کارگردان فیلم گفت: من ابتدا خیلی می‌ترسیدم و برای انتخاب بازیگر استرس داشتم. ما لحظات پیچیده زیادی در فیلم داشتیم. شب و روز داشتم و مدام مشورت می‌کردم. در نهایت به این نتیجه رسیدیم ما به بازیگرانی نیاز داریم که خیلی وقت بگذانند. به همین دلیل بازیگران غیر استار زیادی را بررسی کردیم و دیدیم خیلی‌ها ناگزیراند و این من را ترغیب می‌کرد از آنها استفاده کنم و تجربه شیرینی برایم بود.

نازنین فراهانی، بازیگر فیلم گفت: من نقش کمی میان این مجموعه دوستانی که درخشان بودند، داشتم. این فیلم با امکانات کار اول ساخته شده و با این امکانات من به عنوان تماشاگر به تک‌تک عوامل تبریک می‌گویم. در این مدت کار خوبی انجام شد. حسین دارابی تسلط زیادی بر کار داشت به طوری که متوجه نمی‌شدیم او کار اولی است.

جمعی از مداحان به دیدار مادران شهدا رفتند

جمعی از مداحان کشور به مناسبت سالروز میلاد حضرت زهرا(س) و روز مادر به دیدار مادران شهدا رفتند. در این برنامه حنیف طاهری به دیدار مادر شهید داوود و حمید عابدی، محمد کمیل به دیدار مادر شهید حبیب ورزنده و موسی رضایی به دیدار مادر شهید حسین اشرفی رفتند. این دیدارها به همت و با حضور علی اصغر ژولیده، مداح اهل بیت تدارک دیده شده بود.

رونمایی کتاب «شاید پیش از صبح» به قلم احمد یوسف زاده

مراسم رونمایی کتاب «شاید پیش از صبح» به قلم احمد یوسف زاده با حضور سردار ایرانمنش (مشاور و رئیس دفتر حاج قاسم سلیمانی)، حجت‌الاسلام پرهیزکار (رئیس شورای حل اختلاف منطقه ۱۵)، سرهنگ مغروری (رئیس پایگاه مالک‌اشتر)، دولت‌آبادی (رئیس بنیاد شهید منطقه ۱۵) و فاطمیان‌پور (معاون فرهنگی سازمان فرهنگی-هنری شهرداری تهران) برگزار شد.

گفت‌وگو با حسین دارابی، نویسنده و کارگردان فیلم «مصلحت»

انقلاب، نردبان نیست

وحیدرهانی در نمایی از فیلم مصلحت / عکس: امید صالحی

«مصلحت» جزو معدود فیلم‌های گفتمان‌ساز در جشنواره امسال است و با پیش کشیدن يك مفهوم مهم و دوگانه عدالت - مصلحت، فضا را به سوی گفت‌وگو درباره این مسأله مهم اجتماعی می‌برد. پیش و پیش از آن‌که بخواهیم درباره فرم و کارگردانی روان فیلم و روایت جسورانه‌اش سخن بگوییم، این گفتمان‌ساز بودن را باید مهم بدانیم، آن هم در این جشنواره که خالی از فیلم‌های مهم و جریان‌ساز است.

با این همه اما مصلحت برای حسین دارابی که نخستین تجربه کارگردانی سینمایی‌اش را تجربه می‌کرد، یک موفقیت به حساب می‌آید و هرچند با اثری طرف هستیم که درباره مفاهیمی حساس سخن می‌گوید و نظرات متفاوتی درباره نگاهش به موضوع وجود دارد، اما به هرحال محصول مشترک حوزه هنری و سازمان اوج، اثری قابل دفاع است و يك نقد درون گفتمان جدی به حساب می‌آید. به بهانه اکران این فیلم با حسین دارابی، کارگردان آن به گفت‌وگو نشستیم.

در نخستین فیلم سینمایی‌تان سراغ مفهومی رفته‌اید که بسیار مهم است و البته بسیار حساس. نگران نبودید که به تصویر کشیدن این مسأله در نخستین تجربه کارگردانی بلند و دور ماندن از محافظه‌کاری و کلیشه‌های رایج، کارتان را سخت کند؟

مسأله دوگانه عدالت - مصلحت از مفاهیمی است که همواره در تاریخ، محل گفت‌وگو و نظرات مختلف بوده و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی هم ما چرا در سطحی بالاتر وجود داشته و همواره هم درباره آن صحبت شده است.

خیلی وقت‌ها اتفاقاتی افتاده که تلقی‌های نادرستی از مصلحت رخ داده که بیشتر منفعت طلبانه و برای انتفاع و سود شخصی به‌کار گرفته شده، از طرفی هم قرآنت‌هایی که از عدالت وجود داشته، مورد مناقشه اندیشمندان و مردم بوده است. خب من هم در همین جامعه زیست می‌کنم و این مسأله‌ها را به چشم می‌بینم. و سال‌هاست که این موضوع دغدغه من هم بوده و به‌خصوص در سال‌های اخیر که کمی هم شرایط جامعه، مردم را بیشتر متوجه چنین مفاهیمی می‌کند، تصمیم گرفتم که سراغ چنین ایده‌ای برای فیلم اول خودم بروم و تلاش کردم مصلحت طوری از آب دربیاید که مردم با تماشای فیلم به برداشتی درست از این موضوع برسند و اجازه سوءبرداشت از این موضوع را هم به حداقل برسانیم.

خیلی وقت‌ها آثار کی می‌خواهد حرف جدی‌ای بزند، از مسأله فرم غافل می‌شود و همین موضوع هم باعث می‌شود که مخاطب عام رغبتی به تماشای این نوع کارها نداشته باشد. اما در مصلحت ما می‌بینیم که تکنیک و فرم کاملاً قابل دفاع بوده و کار سروشکل سینمایی جدی‌ای دارد. آنچنان که برای يك کارگردان کار اولی، کاملاً موفقیت‌آمیز به حساب می‌آید. نسبت فرم و محتوا در مصلحت برای‌تان چطور بود؟

هر چند محتوای فیلم برای من و گروه سازنده بسیار حائز اهمیت بود اما از ابتدا هم تمام تمرکزمان را بر این گذاشتیم که در وهله اول يك «فیلم سینمایی» بسازیم که داستان استاندارد داشته باشد، درام قابل قبولی داشته باشد، قاب‌های خوبی به مخاطب نشان بدهد و بازی‌های استاندارد ی هم به تصویر بکشد. البته طبیعتاً با محدودیت‌هایی مواجه بودیم، اما بی‌تردید دغدغه اول من این بود که به يك فرم استاندارد دست پیدا کنیم که اولاً سینما باشد و بعد هم به مفهوم مورد نظر خود به طور درست اشاره کند. ببینید لااگر کسی دقت کافی به مسأله فرم نداشته باشد، اشتباه مهلکی کرده، حال می‌خواهد مسؤولی باشد که با ساختن چنین کارهایی

موفقیت‌آمیز به حساب می‌آید. نسبت فرم و محتوا در مصلحت برای‌تان چطور بود؟

داستان می‌شویم. این هم کلیشه‌ای است اما من این کلیشه‌ها را دوست دارم و فکر می‌کنم خیلی وقت‌ها چنین تصویرهایی برای مردم هم جذابیت دارد. فکر می‌کنم بعضی استانداردهای ذهنی ما با سینمای رئالی که در سال‌های اخیر بیشتر از قبل دیده می‌شود، منطبق شده، در حالی که در سینمای دنیا هم هنوز سینماهایی که اغراق و قاب‌های مردم‌پسند داشته باشند کاملاً پرمخاطب هستند و استفاده از این چنین کارهایی لزوماً غیرسینمایی نیست.

به پایان‌بندی فیلم برسیم که کمی هم محافظه‌کارانه بود. به نظر می‌رسد می‌شد به شکل‌های دیگری هم برای این فیلم پایان‌بندی متصور بود.

ما ساعت‌ها درباره پایان‌بندی فیلم با آدم‌های مختلف حرف زدیم و مدل‌های مختلف پایان‌بندی را هم بررسی کردیم. صادقانه می‌گویم پایان‌بندی مدنظر ما در مصلحت هرچند به قول شما محافظه‌کارانه به حساب می‌آید و دست ما برای پایان باز و روشنفکرانه فیلم کاملاً باز بود، اما دلم می‌خواهد مخاطبی که به تماشای فیلم می‌نشینند، آن را دوست داشته باشد و با حال خوب از سینما بیرون برود. می‌خواهم بگویم که در دوگانه رعایت جنبه هنری و منتقدپسند و جنبه مردمی و مخاطب‌پسند من دومی را انتخاب کردم و از این انتخاب هم خوش‌حال هستم.

نقطه آغاز مسیر هنری شما در باشگاه فیلم سوره رقم خورده و آثار کوتاهی مانند علمک و دایو که جوایز بسیاری هم کسب کرده‌اند. در کنار شما کسانی مثل محمدرضا خردمندان، امیرعباس ربیعی و... هم از این مجموعه سینمایی معرفی شده‌اند. درست است؟

من خودم را جزو باشگاه فیلم سوره می‌دانم و به این موضوع افتخار می‌کنم. و گمان من این است که این مجموعه سینمایی با تمام محدودیت‌ها توانست باری را از روی زمین بلند کند که تقریباً هیچ‌کس نتوانسته اقدامی مشابه آن انجام دهد. باشگاه فیلم سوره فیلمساز تربیت می‌کند و این فرآیند تربیتی به قدری پیچیده است که سال‌ها برای ثمر دادن نیاز به صبر و حوصله دارد. اما خب همین مجموعه تا امروز ده‌ها اثر کوتاه با جوایز متعدد داخلی و خارجی و چهار پنج کارگردان هنرمند جوان در فضای سینما و تلویزیون کشور تربیت کرده و این بار هم مصلحت که اساساً در باشگاه فیلم سوره متولد شده، تبدیل به اتفاقی شد که به نخستین همکاری مشترک با حوزه هنری و سازمان اوج بدل گردید.

به نکته درستی اشاره کردید. این فیلم پیوند دو ارگان مهم هنر انقلاب اسلامی هم هست.

نفس در کنار هم قرار گرفتن حوزه هنری و سازمان هنری - رسانه‌ای اوج يك اتفاق مبارک است. خیلی وقت‌ها ما از وحدت و همکاری‌های مشترک در کشور حرف می‌زنیم، اما این که این اتفاق با تمام مشکلات مختلف فرامتنی‌اش محقق شود، پیچیدگی‌های عظیمی دارد که شاید خیلی به چشم نیاید. اما خوشحالم که این اتفاق درباره فیلم مصلحت افتاد و این دو ارگان هنرمند انقلابی در کنار هم درباره يك گفتمان جدی‌التخواهانه قرار گرفتند. ^۱

تحمل نکرد، ولی این ماموریت هنر متعهد نیست. ما قرار است فرم را به استخدام محتوای متعالی درآوریم و هرچند که کار سختی است، ولی باید از پس آن بربییم. چیزی که هنر را ماندگار می‌کند، این است که درباره بنیان‌ها سخن بگوید. درباره فطرت‌های انسانی صحبت کند و هر قدر بتواند مفاهیم متعالی چون عدالت را دور از مصداق‌ها بیان کند و به خود این مفهوم به‌عنوان یکی از متعالی‌ترین ارزش‌های اجتماعی بپردازد، می‌تواند ماندگارتر شود و تاریخ مصرف نداشته باشد. برای همین هم به سهم خودمان تلاش کردیم که ورود مصداقی نداشته باشیم و خودمان برای فیلم تاریخ مصرف قرار ندهیم. عدالت مسأله‌ای نیست که تاریخ مصرف داشته. ولی ورود به مصداقی می‌توانست چنین آسیبی داشته باشد.

اصل نقدتان در مصلحت به کدام قشر است؟ در وهله اول مسؤولان.

از نقد مسؤولان ترسیدید؟

نقد متفاوت از تحقیر و تخریب است. نقطه افتراق مصلحت با بسیاری از آثار سال‌های اخیر سینما هم همین جاست. ما کژی و مشکل را نشان دادیم. بی‌پروا هم نشان دادیم. اما در مجموع فیلم، دیدیم که آینده روشن است و این اشکالات قابل اصلاح هستند. انتقاد ما مرز روشنی با انتقادات بی‌انصافانه و اپوزیسیونستی بعضی‌ها دارد.

آخر خیلی وقت‌ها تاب و تحمل نقد در میان برخی مسؤولان هم کدم شده.

متأسفانه نکته شما درست است. شما می‌بینید گاهی اوقات نقل قول‌هایی از بزرگان انقلاب اسلامی مانند شهید بهشتی می‌شنویم که اگر صدای ایشان یا نام ایشان را نبینیم، باور نمی‌کنیم که یکی از مسؤولان ارشد جمهوری اسلامی ایران و یکی از چهره‌های مهم پیروزی انقلاب چنین سخنانی گفته باشد. اما برخی مسؤولان حتی همین صحبت‌ها را هم تاب نمی‌آورند و به مصلحت نمی‌دانند. واقعا عجیب نیست؟

اتفاقاً ما از این قشر هم در فیلم شما می‌بینیم!

ما در فیلم از کسانی حرف می‌زنیم که انقلاب را يك نردبان می‌بینند و باور قلبی به ارزش‌های انقلاب اسلامی ندارند. این مدل آدم‌ها مگر تاریخ مصرف دارند؟ زمان امیرالمؤمنین و پیامبر اکرم هم بودند، ۴۰ سال پیش هم بودند. امروز هم هستند.

کمی هم درباره فرم فیلم صحبت کنیم. بعضی‌ها کارگردانی شما را نسبت به فیلمنامه جلوتر می‌دانند اما با توجه به این‌که فیلم‌تان مربوط به ۴۰ سال قبل است، بعضی قاب‌ها و کلیشه‌هایی در فیلم می‌بینیم که انگار در استفاده از آنها تعمد داشته‌اید.

من از برخی کلیشه‌های رایج در سینما اصلاً بدم نمی‌آید و تصور می‌کنم که اتفاقاً به جذابیت‌های فیلم کمک بسیاری می‌کند. برای همین هم پلان‌هایی در فیلم هست که منطبق بر همین کلیشه‌هاست. مثلاً جایی از فیلم برای تغییر صدا از دستمال در دهان استفاده می‌کنند که کاملاً کلیشه‌ای است یا در اواخر فیلم ما با دوربینی که از پایین به بالا نگاه می‌کند، متوجه قهرمان